

ELŐFIZETÉS

HELYBEN:

Egy évre 24 korona.
Egy hónapra 2 korona.

VIDÉKEN:

Egy évre 28 korona.
Egy hónapra 2 k. 40 f.

HIRDETÉSEK:

6-hasábos petit sorokyszer 20 fill.
minden következőnél 16 fillér.

nyitási díj 40 fillér

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és eszaki egyesült
vasutak palotájában
TELEFON-SZÁM: 357.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.
József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1900.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
Stauber József.

Vasárnap, december 30.

Mai számunk főbb közleményei:

Vezércikk: Még egyszer a választásokról.

Az év mérlege.

A vértanú fia.

Egyről-másról. Irta: Vay Sándor gróf

Elítélt biztosító főtisztviselők.

A közönséghez.

A színházi lán.

A koldus és a téli kabát.

Egy száz arany ára.

Színházi epizódok.

A vitriol.

Sonn József megkerült.

Az aradi Erzsébet-szobor.

Arad tanügye.

Tárcza: Kétségbeesett küzdelem. Irta: Amilcare Lauria.

Regény-Csarnok: A szürke asszony. Irta: Sudermann H. Fordította: Hellerné-Oláh Margit.

Még egyszer a választásokról.

Budapest, december 29.

A parlamenti tárgyalásokból láttuk, hogy azok iránt már a ciklus végének kezdetén sincs semmi érdeklődés. Az országgyűlési divati szokások ellenében a képviselők részéről a hazabeszélésről. Aki ismerik a dörgést a képviselőházban, azok tudják, hogy így a választások előtt megindul a honatyák nyelve és megindul a korteskedés már benn a parlamentben, hogy folytatását az urnák előtt nyerje. Az idén nem így történt. Mi ennek az oka? Mi azt hisszük, hogy ennek a szokat-

lan esetnek mélyen fekvő okai vannak. Es ezeket az okokat mi az általános politikai helyzetben látjuk.

Először is nyilvánvaló dolog, hogy a kormány — *siet*. Mert ha azt tesszük fel, hogy ez az országgyűlés törvényszabta korának a legszélső határáig él is, hogy ősz előtt nem lesznek új választások, még akkor is annyi apró-cseprő teendője, elvégezni valója volna ennek a parlamentnek, hogy az ez irányban reá váró feladatának csak úgy tehetne eleget, ha tagjai a fölösleges papolástól tartózkodnának. Hogy egyebet ne említsünk, a kormány általános meglepetésre épen a legutóbb jelentette ki ünnepélyesen, hogy az inkompatibilitási törvényjavaslatot még ennek az országgyűlésnek fogja előterjeszteni. A legközelebbi és legsürgősebb teendője azonban a költségvetés haladéktalan letergyalása, melynek gyors elintézését a kormány igen közelfekvő okokból nagyon is óhajtja, s a pártjabeli képviselőknek ezt bizonyára elég érthetően tudtul is adta. E részben a dolog úgy áll, hogy minden hazabeszélő és szószapirító képviselő, minden képviselő engedelmességre kötelezett a költségvetés mellett, a mit most — a választások előtt nem kockáztathat meg, ellenben igenis mindenképpen óvakodni fog a választásokat intéző körök haragját magára vonni.

De hát mit és miként beszélhetnének haza a kormánypárt elvhu képviselői? Kit és miben licitálhatnak? És mi olyast

mondhatnának és követelhetnének, mely pártállásukkal is megfér és otthon is tet-szenék? Hát ott van a két év előtt fölvetett híres kormánybuktató jelszó az ön-álló rendelkezésről, az ország közgazdasági függetlenítése, a külön vámtérület felállítás!

Csitt! — Erről nem szabad beszélni, legalább a mandátumáért aggódó képviselőnek nem. Illetékes helyen a közgazdasági függetlenség hangoztatását legalább is időszertülnének és tapintatlannak találhatnák, a mi pedig — miként említve volt — az illetőre nézve semmiképpen sem szolgálhatna ajánlatul, sőt kérdésessé tehetné számára a kormány jóakarátát.

Nem akarunk félreértetni és nem akarjuk itt szellőztetni, hogy ez a jóakarát apró pénzre fölváltva mennyit ér? Elég az, hogy a képviselő urak sokra tartják és méltán; mert most, hogy a régi jelszavak elvesztették értéküket s a korteskassza, sőt még az ígéretek rezerve fondja is üres, a hol a választók száma a rossz adófizetőkével majnem megkétszereződött, midőn a választási törvények módosítása folytán a klerikális és nemzeti izgatások egerutát nyertek, midőn a fuvar ezimen engedélyezett szavazatvétel a kapitalistának nyújt előnyt az ellenfél egyéb érdemei fölött: akkor a kormány és annak közegei a választást összetett kezekkel nem nézhetik, bár mit mondjanak és hirdessenek is ennek ellenében. Az erkölcsi támogatás el nem maradhat.

TÁRCZA.

Kétségbeesett küzdelem.

Irta: Amilcare Lauria.

Fényes egyenruhában vezette be Montaldi Amália asszonyt a szalonba. A nő körülbelül 50 éves lehetett, arcán meglátszott, hogy sokat virrasztott és sokat sirt.

Montaldi asszony könyektől kivörösödött szelid szemeit körüljártatta a szobában. Vajon hol is van ő? Ah, nagyon is jól tudta azt előre: egy fiatal embernek, egy saját könyére élő világfinak és híres vivotörök, fényes kardok, művésziesen kiállított karvédők és férték pompásan váltak ki a sötétzöld szőnyegről és a szobának szigorú előkelőséget kölcsönöztek.

A tömérdék fegyver látására ismét megteltek a szegény asszony szemei könyekkel és kimondhatatlan iszonyattal fűtte be a szemét.

Hogy másfelé terelje gondolatait, a fal felé irányozta lépését. Egy asztal egészen el volt borítva aranyérmekkel és gyönyörű gót betűkkel írt pompás diplomákkal; némelyike körül széles virágkoszorúk függtek kiáltó színű selyemszalagokkal; csupa kitüntetések, a melyeket a ház ura különféle versenyeken kapott.

Vajon miért váratott oly sokáig magára? Talán sejtette látogatásának okát és nem akarta fogadni? Ez lenne a legborzasztóbb, a mi vele történhetne.

Ez a kép Grottanera bárót ábrázolta sötét vivo-öltözetben. Fehérkeztyűs jobbában kardot tartott, baljában álarozót. A szép férfias arcz hidegen és számítóan tekintett a mezőre. Szája körül cinikus mosoly játszadozott, mely a szemlélőben megmagyarázhatatlan ellenszenvet keltett.

— Ha ez a kép hozzá hasonlít, semmit sem fogok elérni! — szolt Amália asszony fájdalommal felsóhajtva.

Már körülbelül negyedórát várakozott, midőn gyöngye kopogtatás után valaki az ajtót, melyen ő is bejött, kinyitotta. Egy férfi feje tűnt föl az ajtóban, arca azt látszott kérdeni: magad vagy Valentino? De mikor az asszonyt észrevette, bocsánatot kért tőle, hogy ő a bárót keresi.

— Bizonyosan a másik szobában lesz... megengedi? ... Az asszony hallgatagon intett fejével és a férfi eltávozott.

Végre megjelent a várva-várt Grottoen. báró is egy rejtett ajtón, reggeli öltözetben. A kép nagyon hasonlított hozzá, még a nő előtt.

Hideg udvariassággal böhöti szíves látogatását.

— Ön maga tudja azt, báró ur. A nevem már megmondtam önnek.

— Azt hiszem tisztelt asszonyom, hogy látogatása hiábavaló!

— Hiábavaló! — kiáltott a nő elsápadva.

— Bizony egészen hiábavaló! — jankolt a férfi. — Hogy volna lehetséges a köztem és az ön fia közt fönforgó becsületbeli ügy elsimítani? El sem bírom képzelni!

— Uram, az Isten szerelmére, ne beszéljen így! Képes lenne ön tagadni, hogy Augusto-nak van igaza? Talán nem igaz, hogy ön tegnap este egy kávéházban Arbizzo kurvára multjáról sőtő módon nyilatkozott? A nőről, a kit az egész világ tisztességes emberek és nagyrabecsül? Augusto rövid idő múlva annak a leányát: Gemmát fogja venni és teljesen igaza volt neki, midőn mindaddig megcsoktalan nevére szegényebben költözött a szövélt és nagyon is forró vért, tisztelt asszony! — Nem is volt köztünk szövélt, asszony! ön fia, a nélkül, hogy ismerem voltam, egy palackot vágott a fejemhez, én rárohantam, de visszatartottak, holnap meg kell verekedünk.

— Ah Istenem, báró ur! Tehát ön nem akarja elhinni, — hogy félreértés volt a dolgan?

— Ugyan? Hát nem mondtam meg önnek, hogy ki vagyok én?

— De mondtam, — szolt a férfi.

ennek értéke egyes esetekben fölbecsülhetlen.

Ismeretlen esélyek előtt állunk a legközelebbi választások alkalmával és ugrást kockáztatunk a sötétbe. Mert az időszaki választások eredményei mit sem tanúsítanak, tekintettel a rövid időre, a melyre itt a képviselők választatnak; legfeljebb éppen azt igazolják, hogy azon jelöltek, kik a kormánynak is megfelelnek, többnyire győztesen kerülnek ki az urnából. Ez megnyugtató egyrészt, de egygyel több ok arra, hogy a képviselő urak — hallgassanak.

Az év mérlege.

Arad, december 29.

A világgazdagság a most vége felé közeledő évben nem javult. Európa közgazdasági állapota ma is az emelkedett kamatláb jegyében van. Az európai ipar és vállalkozás, leszámítva a hadi szerek szállításával kapcsolatos ágakat, a gazdasági depresszió hatása alatt áll, sőt nem hiányoztak egyes válságos tünetek sem, melyek néhány legfontosabb nyersanyag-névszerint a kőszénnek s a teksztíliar nyersanyagjainak, a gyapotnak és a gyapjunak drágulásából keletkeztek s az egész végtelen tulspekuláció kinövésai által fokoztattak.

A Németországban kiélesedett válságos helyzet visszahatását közvetlenül érezzük mi is, anélkül, hogy az ezt megelőzőt rendkívüli fellendülés hasznában részünk volna. Délafrika és Kína kőszén-tőkét vont el Európából, míg egyidejűleg a délafrikai bányavállalatok szünetelése és a Kelet-ázsiaiával való kereskedés lehanyatlása ki nem számítható nagy nyereségek elmaradását vonta maga után. Maga a brit állam már kétezermillió koronát meghaladó összeget költött délafrikai hadjáratára. A kínai háború is több száz millió korona költséget okozott a részes államoknak.

Általában Európa vesztett közgazdasági hatalmából, ellenben Amerika gazdasági ereje emelkedett. Az Egyesült Államok pénzügyminisztere, *Roberts* büszkén hirdette, hogy a világ

valamennyi nemzete Amerikába megy pénzt kölcsönözni.

Hogy a német közgazdasági állapotokban mutatkozó ingadozás nem mulékony tünet, hanem a lefolyt évek vállalkozásának a német nemzet vagyoni erejével arányban nem álló tulhajtásából származik, abban ma már senki sem kételkedik.

A világgazdaság helyzete tehát egészben véve rosszabb, mint egy évvel ezelőtt volt. Nincs is semmi alap ahhoz a reményhez, hogy már közel vagyunk a fordulat elejéhez. Magyarországra való vonatkozásában a helyzet abban foglalható össze, hogy ma nagyobb mértékben vagyunk saját közgazdasági erőnkre utalva, mint előbb.

Az ország közgazdasági emancipációjának kérdése uralkodik a helyzet felett. Ez a jelennek s a közeli jövőnek nagy problémája, mely előtérbe toltult volna akkor is, ha a magyar önálló vámterület kérdése fel nem merül. A nemzet utalva van arra, hogy minden erejét összeszedje annak a gazdasági függésnek megszüntetésére, mely mindenlépten érezteti hatását. Ennek a tudatát csak fokozhatja az, ha az, amit az észszerűség különben is parancsol, egyuttal a kényszerítő szükség követelményévé lesz.

A nemzet főjöveldelmi forrása még mindig a mezőgazdaság, mely azonban a lefolyt évben gyöngye eredményt ért el. Az aratás közepes volt, de ennek értékét is mélyen lenyomta a mezőgazdasági termények ijesztő árcsökkenése. Ezek a kedvezőtlen viszonyok érlelték meg nálunk azt a közmegegyeződést, hogy az ipar nagyobb mérvű kifejlesztése az országra nézve egyenesen életkérdés. Az agrarizmus és merkantilizmus neve alatt ismeretes közgazdasági ellentétek egyik uralkodó elemét teszik manapság közgazdasági életünknek. Ezen ellentétek az idén is fejlődtek de viszont a miskolci kereskedelmi és a kassai mezőgazdasági kongresszuson szerzett tapasztalatok arra mutatnak, hogy belterjességükből vesztek. Legkiválóbb mezőgazdánk hirdetik, hogy ipar és kereskedelem nélkül a mezőgazdaság bajainak alapos és tartós orvoslása lehetetlen. Hogy pedig a kereskedő és iparos-osztályok csakis virágzó mezőgazdaság mellett találják

meg boldogulásukat, az oly elemi igazság, hogy ez elől senki el nem zárkozik.

Ha mélyebben vizsgáljuk az ország közgazdasági közvéleményében mutatkozó ellentéteket, rájövünk, hogy egynehány kérdésre redukálódnak, minő például a tőzsdéi határidő-üzlet, vagy az őrlési forgalom. Nem akarjuk éppen tagadni ezeknek a kérdéseknek a fontosságát, mégis állítjuk, hogy ezeknek hatását az ország gazdasági jólétére nagy mértékben tulbecsülik.

Az ország közgazdasági önállóságának küzdése a fő- és minden más felett kimazasló probléma. De ezenkívül szükség van még egyre: a saját tőkeképzés hathatósabb megindítására. Csakis a saját tőkeképzés előhaladása, a saját tőkének a kölcsönvett, illetőleg a betelepített tőke felett való állandó tulsulya vetheti meg alapját az ország közgazdasági önállóságának. Szigorubb gazdasági erkölcsökre, komolyabb életfelfogásra s ezzel együtt nagyobb takarékosagra van szüksége a magyar társadalomnak.

A lefolyt év sok szomorú tapasztalatából ennek a meggyőződésnek kellene lesűrődni a társadalom minden rétegében s akkor a lefolyt évet minden sanyaruságai ellenére sem számítanók az elveszett évek közé.

TÁVIRATOK.

A kínai háború.

London, december 29. A *Standard*-nak jelentik Sanghaiból 28-iki kelettel: Senszii magánjelentések szerint a császárné még akkor, mikor az udvar *Tajenfuban* tartózkodott, egy *Tunghun* nevű 15 éves fiút császárra nevezett ki. A kinevező elvet megtiltotta, hogy az új császár trónraléptének hírére nyilvánosságra hozták. Az új császárt a császári sárga gyaloghintóban vitték Szinganfuba. Ez a magyarázata annak, hogy *Kvangszü* császárnak megengedték, hogy visszatérjen Pekingbe. *Kvangszü* császár reformpárti barátait értesítette, hogy visszatér Pekingbe és kéri támogatásukat az ügyek intézésében.

Amália asszony. — De egy elkövetett hibát megbánni!

— Megbánni? ... Kinek? ... Hogy-hogy? Ismétlem önnek, tisztelt asszonyom, hogy látogatása teljesen haszontalan. A párba elkerülhetetlen, ha fia tölem bocsánatot nem kér.

— Tehát ön azt akarja, hogy Augusto nem-telen tettet kövessen el? — Ugyan, ugyan, mit vétett önnek az én fiam?

— Ön nagyon jól tudja azt, hogy egy nemes embernek hasonló alkalommal miként kell eljáratni. Előnyöm, a mi az ön becses látogatásától rám háramlott, az, hogy önnel szerencsém volt megismerkedni.

— Oh Isten! ne dobjon ki az ajtósak még egy pillanatra, gyök, kinek a fia meg Boldogtalan anya vagalmazzon, báró ur! — és nék gyilkolni. Ir-szony heves zokogásba tört ki. Montaldi assz-

A báró sajátos arczzal nézett szonyra, oly ember tekintetével, a ki régen vezetett elhatározását szigorúan mérlegeli. Ekkor fölkel és meggyőződött róla, hogy az ajtók mind be vannak csukva. Az asszony rémülten nézett rá és kérdezte:

— Mit akar, az istenért?

— Hallgassa meg, mit mond ez a levél! — szólott a báró. — Senki sem hall bennünket.

És most levelet vett elő a zsebéből, a melyet hangon olvasott föl az asszonynak nézett rá.

Tisztelt asszonyom!

Tegnap este három barátommal a Guocchi-kávéházban voltunk együtt. Társaim az ön Gemma leányának küszöbön álló házasságáról beszélgettek.

Én pedig egy olyan nőről beszéltem, a kit Florenczban ismertem meg és kinek éppen nem volt valami jó hire. Az említett név arra birt egy közelünkben ülő urat, hogy mindenképp pártjára kelljen Holnap meg kell verekednem azzal a fiatal emberrel, a ki, miként hallottam az ön tisztelt leányának jegyese. Hazaérve, régi leveleim közt kutattam és rájöttem, hogy ama bizonyos rossz hírű florenczi nő neve Albizzi és nem Arbizza.

Sietek ezt a sajnálatos tévedést kimagyarázni, a melyre legnagyobb sajnálatomra rossz emlékező-tehetségem az oka. Legyen szives, kerem, Montaldi urnak őszinte sajnálkozásomat kifejezni. Kérem, hogy bocsásson meg!

Mig a báró a levelet olvasta, zavartan hallgatta Amália asszony, mintha nem bihelne el fogak tartalmát; végre valóságos örömmel a levél. Végig sem hagyta a bárónak olvasni mély megmozgást akarta megragadni, hogy báró ezt nem előgában megcsókolja azt, de a méltóságteljesen így: félig haragosan, félig

— Hideg vér, Montaldi!

vél egy nagyon is leleplező váz. Ez a levél a ki számára, a ki, miként én, a leány hírneve örövend és a ki még soha sem látott egy lovagias ügy elől sem; hanem valamennyiből győztesként került ki.

Az ijedségtől majdnem halálra dermedt asszony rémülten sutogta:

— Ebből a levélből nem értem meg ...

— Mit nem ért meg ön? Ha ön nem érti is meg, hála Istennek, megérttem én, az ön érdekében. Tehát engedje, hogy nyugodtan és nagy elővigyázattal fontoljuk meg a dolgot. Ha aláírom a levelet és elküldöm annak a nőnek, a kinek szől: tönkre vagyok téve, nevetségessé tettem magamat.

— Ön tuloz, báró ur ...

— Eppen nem tulzok, és kérem, hogy ne szóljon közbe, — folytatta beszédét a báró türelmetlen taglejtések közt. — Nos, hát én kényszerítve lennék Milánót azonnal elhagyni, és valamely más városban a legnagyobb visszavonultságban várni be azt az időt, míg e fölött az eset fölött, a mely az ön becsületes híremnek kemény dőftést adott, napirendre nem tér a világ. Ez óriási költségekkel járna, melynek nagy részét alig tudnám megmondani ... nem lehetetlen, hogy 50.000 lírára ragnának.

A báró itt szünetet tartott. Szavai Montaldi asszonyra rémítő hatással voltak. Bámulva tekintett a férfira, és midőn azt az összeget is megmondta, a mely az egyezséghez szükséges lenne, arca a legmélyebb megvetést öltötte magára. Rövid szünet után így szól az asszony:

— Így már értem! Most már látom, kivel van dolgom! Tehát válságdíjra van szó, — és megvetéssel lépett hátra a férfi elől.

— Asszonyom, — szól a báró kiegyenlítően, — ön megsért engem?

— Ugyan fajta embereket, mint amilyen ön,

